

Snežna Večko

Esterina molitev pred srečanjem s kraljem (Est 4,17a-17h in 17i-17z)

*Esther's Prayer Before Meeting the King
(Est 4:17a-17h and 17i-17z)*

Izvleček: Prispevek predstavi spokorne molitve, ki so se kot literarna vrsta uveljavile po kumranskih odkritjih in intenzivnem preučevanju številnih molitev iz teh najdb. Za spokorne molitve je značilno, da ne sprašujejo Boga, zakaj je ljudstvu poslal nesrečo, temveč priznavajo svojo lastno krivdo zanjo. Nastale so v času izgnanstva in po njem. Esterina molitev v grški verziji Esterine knjige je ena izmed njih. Moli jo kraljica Estera, preden gre po opravljenih spokornih dejanjih perzijskega kralja prosit, da odvrne od njenega ljudstva že razglašeno smrtno obsodbo. Estero njen prihod pred kralja, ne da bi bila poklicana, postavlja v smrtno nevarnost. Zato je njena molitev splet čaščenja Boga, priznanja Izraelove krivde, nevarnosti, v kateri je skupaj s svojim ljudstvom, ter prošnje za rešitev nje same in ljudstva. Bog je njeno molitev uslišal.

Ključne besede: Bog, Izrael, nevarnost, krivda, kazen, priznanje, kesanje, usmiljenje, rešitev

Abstract: *The article presents the penitential prayers that emerged as a literary genre after the Qumran discoveries and the intensive study of many prayers from these finds. The characteristic feature of the penitential prayers is that they do not ask God why He sent misfortune to the people, but rather acknowledge their own culpability for it. They were written during and after the exile. The prayer of Esther in the Greek version of the Book of Esther is one of them. It is prayed by Queen Esther before she goes to ask the Persian king to avert the death sentence already pronounced against her people after the atoning deeds have been done. Esther's coming before the king without being summoned puts her in mortal danger. So her prayer is a mixture of worship to God, acknowledgement of Israel's guilt, danger they are in, and a plea for her and her people's salvation. God answered her prayer.*

Keywords: *God, Israel, danger, guilt, punishment, confession, repentance, mercy, deliverance*

V grški verziji Esterine knjige pogovoru med Estero in Mordohajem sledita Mordohajeva in Esterina molitev (Est 4,17a-17h in 17i-17z). Esterina molitev po svojih značilnih potezah spada med spokorne molitve. V tem sestavku bomo najprej na kratko predstavili spokorne molitve in pobje Esterino molitev.

1 Mesto spokornih molitev v Svetem pismu

Sveto pismo se ponša z zbirko sto petdeset psalmov, ki so bili molitve starozavezne skupnosti, od nje pa jih je prevzela Cerkev v svoje molitveno bogoslužje. V Svetem pismu pa so tudi molitve, ki so posejane med pripovedna besedila. Tam služijo kot odgovor posameznika ali skupnosti na dogodke, s katerimi je Bog posegel v dogajanje.

Takšne molitve najdemo po prehodu Izraelcev čez Rdeče morje (2 Mz 15,1-18), po zmagi nad kanaansko vojsko (Sod 5,1-31), ob Aninem darovanju sina Samuela v svetišču (1 Sam 2,1-10), ob srečanju Marije in Elizabete (Lk 1,46-55), ob rojstvu Janeza Krstnika (Lk 1,67-79), ob Jezusovem darovanju v templju (Lk 2,29-32), po rešitvi Petra in Janeza iz ječe (Apd 4,24-30), ob slavljenju v nebesih (Raz 5,9-10.12-14; 7,10-12; 11,15-18; 12,10-12; 15,3-4; 16,5-7; 19,1-3.5-8) itd. Medtem ko so bili psalmi vedno deležni zanimanja raziskovalcev, ostalim molitvam do pred nekaj desetletji niso posvečali posebne pozornosti. Ko so leta 1947 odkrili kumranske rokopise in med njimi nad dvesto molitev, so skupaj z njimi začeli sistematično raziskovati tudi ostale molitve v Svetem pismu.¹

Pozornost raziskovalcev so pritegnile molitve iz obdobja drugega templja (515 pr. Kr.–70 po Kr.). Te govorijo o stiskah skupnosti drugače kot prošnji psalmi, ki prav tako prinašajo pred Boga trpljenje ljudstva. Tako psalmist sprašuje: »Zakaj si podrl njene ograde, da jo obirajo vsi, ki gredo po poti?« (Ps 80,13) Skupnost v Babilonu pa izpoveduje: »Gospodu, našemu Bogu, gre pravičnost, nam pa sramota na obrazih [...] ker smo grešili

1 Navajamo nekaj od obsežne bibliografije: Jacob Licht, *The Thanksgiving Scroll* (Jerusalem: Bialik Institute, 1957) (v hebr.); Svend Holm-Nielsen, *Hodayot: Psalms from Qumran* (Aarhus: Universitetsforlaget, 1960); Menahem Mansoor, *The Thanksgiving Hymns*, Studies on the Texts of the Desert of Judah 3 (Grand Rapids: Eerdmans, 1961); Svend Holm-Nielsen, »Religiöse Poesie des Spätjudentums«, v: *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt: Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung*, zv. 2, 152–186 (Berlin: de Gruyter, 1979); Stefan C. Reif, *Judaism and Hebrew Prayer: New Perspectives on Jewish Liturgical History* (Cambridge: Cambridge University Press, 1993); Bilhah Nitzan, *Qumran Prayer and Religious Poetry*, Studies on the Texts of the Desert of Judah 12 (Leiden: Brill, 1994); Esther G. Chazon, »Hymns and Prayers in the Dead Sea Scrolls«, v: Peter Flint in James. C. VanderKam, ur., *The Dead Sea Scrolls After Fifty Years*, 244–270 (Leiden: Brill, 1998); Daniel K. Falk, »Prayer in the Qumran Texts«, v: William Horbury, W. D. Davies in John Sturdy, ur., *The Cambridge History of Judaism*, zv. 3, 852–876 (Cambridge: Cambridge University Press, 1998); Esther G. Chazon, Ruth Clements in Avital Pinnick, ur., *Liturgical Perspectives: Prayer and Poetry in Light of the Dead Sea Scrolls: Proceedings of the Fifth International Symposium of the Orion Center 19.–23. 1. 2000*, Studies on the Texts of the Desert of Judah 48 (Leiden: Brill, 2003) Prim. tudi predstavitev spokornih molitev v: Terezija S. Večko, »Molitve, v katerih prošnja preide v češčenje«, *Bogoslovni vestnik* 65 (2005): 157–173.

pred Gospodom in mu bili nepokorni in nismo poslušali glasu Gospoda, našega Boga.» (Bar 1,15.17-18) V psalmu kakor pri Baruhu je moč zaznati tesen odnos med Bogom in Izraelom, vendar je med njima razlika. Psalmist sprašuje »zakaj«, čeprav s ponavljanjem »O Bog, daj, da se spreobrnemo« (Ps 80,4.8.20) priznava povezanost med grehom in njihovo nesrečo. Pri Baruhu je to priznanje občutno daljše in se prepleta skozi prošnjo za rešitev. Podobno ima priznanje grehov osrednje mesto še v več drugih molitvah. Te so med raziskovalci dobile naziv spokorne molitve.

Razgovor o poimenovanju, značilnostih in obsegu teh molitev še traja. James H. Charlesworth je opozoril na pomanjkanje raziskovanja judovskih molitev in sploh judovske liturgije in je prvi pripravil seznam hvalnic in molitev, vendar še ni omenjal posebne vrste spokornih molitev (Charlesworth 1986, 411-436). David Flusser je pod skupino »molitve v stiski« (*Tahanunim*) uvrstil Neh 9 in Dan 9 skupaj s prošnjimi molitvami v času potrebe (Esterina molitev v grški Esteri; Azarjajeva molitev v grškem dodatku Danielu; Bar 2,6-3,8; 3 Mkb 2,2-20; 6,2-15; molitve v 1 in 2 Mkb; Sir 36,1-17; Jdt 9). Opozoril je, da kesanje in molitev za odpuščanje grehov skupaj s prošnjo predstavljajo posebno literarno vrsto in navedel kot primer Besede luči iz kumranske 4. votline (Flusser 1984, 551-577). Joseph Heinemann je raziskoval molitve v Talmudu in uvrstil spokorne/izpovedne molitve kot podvrsto med zasebne prošnje molitve (Heinemann 1977, 198). Raziskovalci kumranskih molitev razvrščajo molitve v različne skupine glede na njihovo uporabo v bogoslužju. Tiste, ki imajo spokorni značaj, se najdejo v različnih skupinah. Daniel K. Falk je prvi imenoval skupino »spokornih prošenj« in vanjo vključil Besede luči, Izpoved skupnosti in Kumranski zavezni obred (2001, 7-17).

Spokorne molitve so tako polagoma našle svoje mesto kot ena izmed literarnih vrst. Posamezni avtorji se sicer sprašujejo, ali so spokorne molitve sploh posebna literarna vrsta (Bautch 2003, 160-161). Eileen Schuller je skušala pripraviti njihov izčrpn seznam. Pri tem je ugotovila, da med raziskovalci obstaja precejšnje razhajanje glede tega, zaradi česa lahko neka molitev velja za spokorno, in posledično, katere molitve spadajo v to kategorijo. Nekatere molitve se pojavljajo na seznamih večine avtorjev, tako Neh 1 in 9, Ezra 9, Dan 9, Bar 1,15-3,8, Azarjajeva molitev v grškem dodatku k Danielu, Esterina molitev v grškem prevodu Estere, Besede luči iz kumranske 4. votline (4Q504), Manasejeva molitev, 3 Mkb 2,1-20. Nekatere molitve se najdejo

le pri nekaterih avtorjih, tako Iz 63,7–64,11, 1 Ezra 8,73–90, Salomonov psalm 9, Tob 3,1–6, 3 Mkb 6,1–15, 2 Bar 48,2–24; 54,1–22 itd. Raziskovalci navajajo različne elemente, ki definirajo neko molitev kot spokorno. To so predvsem izpoved grehov, priznanje pravičnosti Božje sodbe ter prošnja za odpuščanje.²

Avtorica je pokazala na dve skrajnosti, ki se ju mora raziskovalec ogibati pri definiranju spokorne molitve. Na eni strani je oženje, da bi namreč izpustil kakšen določujoči element, na drugi prevelika širina, tako da bi med spokorne molitve prištel vsako besedilo, ki govori o grehu in izpovedi (Schuller 2024). Gotovo je najvidnejša poteza spokornih molitev ta, da molivec Boga ne sprašuje, zakaj je poslal nesrečo. Ve in priznava, da je krivda na strani ljudstva, njihov greh je priklical kazen, greh sedanje

- 2 Hkrati z zanimanjem za spokorne molitve kot samostojno literarno vrsto je naraščalo zanimanje tudi za posamezne spokorne molitve: Hugh G. M. Williamson, »Structure and Historiography in Nehemiah 9«, v: David Assaf, ur., *Proceedings of the Ninth Congress of Jewish Studies*, 117–131 (Jerusalem: Magnes, 1988) (v hebrejščini); isti, »Isaiah 63:7–64:11: Exilic Lament or Post-Exilic Protest?«, *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft* 102 (1990): 48–58; V. Pröbstl, *Nehemiah 9, Psalm 106 und Psalm 136 und die Rezeption des Pentateuchs* (Göttingen: Cuvillier Verlag, 1997); Rodney A. Werline, *Penitential Prayer in Second Temple Judaism: The Development of a Religious Institution* (Atlanta: Scholars Press, 1998); Daniel K. Falk, *Daily, Sabbath, & Festival Prayers in the Dead Sea Scrolls*, Studies on the Texts of the Desert of Judah 27 (Leiden: Brill, 1998); Judith H. Newmn, *Praying by the Book: The Scripturalization of Prayer in Second Temple Judaism* (Atlanta: Scholars Press, 1999); Mark J. Boda, *Praying the tradition: The Origin and Use of Tradition in Nehemiah 9*, Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft 277 (Berlin: de Gruyter, 1999); Michael W. Duggan, *The Covenant Renewal in Ezra-Nehemiah (Neh 7:72b-10:40)* (Atlanta: Scholars Press, 2001); Richard Bautch, *Developments in Genre between Post-Exilic Penitential Prayers and the Psalms of Communal Lament* (Atlanta: Society of Biblical Literature, 2003); Alexander A. DiLella, »Two Major Prayers in the Book of Tobit«, v: Renate Egger-Wenzel in Jeremy Corley, ur., *Prayer from Tobit to Qumran*, 95–116 (Berlin: de Gruyter, 2004); P. C. Beentjes, »Bethulia Crying, Judith Praying, Context and Content of Prayers in the Book of Judith«, v: Renate Egger-Wenzel in Jeremy Corley, ur., *Prayer from Tobit to Qumran*, 231–254 (Berlin: de Gruyter, 2004); Thomas J. J. Corley, »Divine Sovereignty and Power in the High-Priestly Prayer of 3 Macc 2:1–20«, v: Renate Egger-Wenzel in Jeremy Corley, ur., *Prayer from Tobit to Qumran*, 359–388 (Berlin: de Gruyter, 2004); Terezija S. Večko, »Krivda, kazen in odpuščanje v Ezrovi spokorni molitvi (Ezr 9,1–15)«, *Bogoslovni vestnik* 64 (2004): 249–269; ista, »Prayer at the Start of Action (Neh 1:5–11)«, *Bogoslovni vestnik* 65 (2005): 43–57; ista, »Molitve, v katerih prošnja preide v česčenje«, *Bogoslovni vestnik* 65 (2005): 157–173; ista, »Preobilje Božje velikodušnosti (Neh 9,5–37)«, v: Mario Cifrak in Nikola Hohnjec, ur., *Neka iz tame svetlost zasine: Zbornik radova u čast dr. Adalbertu Rebiću*, 149–170, Teološki radovi 50 (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2007); ista, »Daniel posreduje za svoje ljudstvo (Dan 9,1–27)«, v: Marko Josipović, Božo Odobašić in Franjo Topić, ur., *U službi riječi i Božjeg naroda: Zbornik radova u čast mons. dr. Mati Zovkiću*, 97–111, Studia Vrhbosnensia 14 (Sarajevo: Vrhbosanska katolička teologija, 2007); ista, »There is Hope for the Scattered People (Bar 1:15aβ-3:8)«, *Bogoslovni vestnik* 67 (2007): 73–97; ista, »Beseda, ki je ogenj ne sežge (Dan 3,24–50)«, *Bogoslovni vestnik* 67 (2007): 377–391; Samo Skralovnik, »Tobit's Penitential Prayer«, *Edinost in dialog* 77/2 (2022): 265–291. V letih 2003–2005 so v okviru letnih kongresov Society of Biblical Literature potekala srečanja o spokornih molitvah pod naslovom *Penitential Prayer: Origin, Development, and Impact: Consultation* (Atlanta, Georgia, 22.–25. november 2003; San Antonio, Texas, 20–23 November 2004; Philadelphia, Pennsylvania, 19.–22. november 2005). Izbor predavanj je izšel v zbirki Mark J. Boda, Daniel K. Falk in Rodney A. Werline, ur., *Seeking the Favor of God*, 3 zv. (Atlanta: Society of Biblical Literature, 2006–2008).

generacije in prejšnjih rodov: »Grešili smo, živeli brezbožno in krivično ravnali, Gospod, naš Bog, proti vsem tvojim določbam.« (Bar 2,12) Spokorno molitev molijo pravični, ki se zavedajo teže Izraelove krivde, sami ali skupaj z ljudstvom, ki ga želijo pripeljati na pot spreobrnjenja.

Spokorne molitve so prvi molili ljudje, ki so se zavedali resnosti položaja zadolžene skupnosti pred Bogom. To so bili narodni buditelji in obnovitelji kot Ezra, Nehemija, Jeremijev pisar Baruh, zvesti mladeniči na babilonskem dvoru, Estera in Judita, ki sta zastavili svoje življenje za skupnost ... Molili so v obdobju globoke krize, ko se večina še ni zavedala, da je vzrok za njihovo stisko njihov verski in moralni odpad. Daniel moli spokorno molitev (Dan 9,3-19), ker se ljudstvo še ni spreobrnilo, kar je bil pogoj, da jih GOSPOD privede nazaj iz izgnanstva (Jer 29,12-14a). Ezra moli, ker so vrnjeni izgnanci ponovno sklepali mešane zakone (Ezr 9,1-2). V Nehemijevi knjigi leviti molijo pred skupnostjo, ki se je vrnila iz izgnanstva in se že spokorila (Neh 9,5-37). Baruh moli pred spokorjeno skupnostjo, ki je ostala v izgnanstvu (Bar 1,15-3,8). Tobit moli v asirskem izgnanstvu med rojaki, ki se tudi v izgnanstvu ne držijo Gospodove postave (Tob 1,10-11; 2,14), medtem ko je sam živel neoporečno (Tob 1,3.16-18). Ko je prav on, pravičnik, doživel hudo preizkušnjo slepote (Tob 2,9-10), je molil spokorno molitev (Tob 3,1-6), v kateri se izrazi, da je najvišja krepost spokornost (Skralovnik 2023, 287). Molitve so spremljala spokorna dejanja: pretrgali so si oblačila, se posipali s pepelom, jokali in se postili.

Spokorne molitve tako razodevajo duhovni proces, ki je v času preizkušnje Izraelu omogočil, da ni podlegel duhovni prevladi tujih narodov, s čimer bi izgubil svojo identiteto. S pomočjo duhovnih voditeljev so iz krize izšli prenovljeni. Korak od tožbe Bogu do priznanja, da so sami krivi za nesrečo, Bog pa je neoporečen, je imel daljnosežne posledice. Ljudstvo se je začelo zavedati odgovornosti za svoja dejanja. Obstoj naroda ni zgolj zadeva Božje zvestobe obljubi o večnosti Davidove dinastije (2 Sam 7). Na Sinaju je Bog rekel: »Zdaj pa, če boste zares poslušali moj glas in izpolnjevali mojo zavezo, boste moja posebna lastnina med vsemi ljudstvi, kajti moja je vsa zemlja.« (2 Mz 19,5) Toda Izrael ni poslušal Gospodovega glasu in ni izpolnjeval njegove zaveze, čeprav je obljubil: »Vse besede, ki jih je govoril GOSPOD, bomo izpolnjevali.« (2 Mz 24,3; prim. 24,7) Baruh v svoji molitvi priznava: »In zgrnile so se na nas nesreče in prekletstvo, ki ga je Gospod zagrozil po Mojzesu, svojem služabniku.« (Bar 1,20) Leviti v Nehemijevi

knjigi so v molitvi med spokornim bogoslužjem izpovedali, da je Izrael na Gospodove dobre odgovoril s prevzetnostjo, odpadom, upornostjo in bogokletjem. Gospod jih je kaznoval, a jim je tudi znova in znova odpušchal. Zato mu priznavajo: »Ti si pravičen nad vsem, kar je prišlo nad nas, kajti ti si ravnal iskreno, mi pa smo delali húdo.« (Neh 9,33)

Avtorji spokornih molitev so izgubo državne samostojnosti in izgnanstvo videli kot kazen za Izraelov greh, spokornost pa kot pot do rešitve. V času kraljestva so za odpuščanje svojih grehov darovali številne daritve, kakor so bile predpisane v Postavi (3 Mz 1–7). Ko je bil tempelj požgan, sami pa so bili izgnani v pogansko deželo, so se spraševali, kako bodo dosegli odpuščanje zdaj. Odkrili so, da jim molitev, post in miloščina lahko pridobijo spravo. Spokorne molitve so znotraj tega konteksta. Kličejo človeka, naj se loči od greha in se vrne k Bogu, da bo našel življenje in z njim vse dobrine. Baruh vabi skupnost v izgnanstvu: »To je Knjiga Božjih zapovedi in Postava, ki obstaja na veke. Vsem, ki se je držijo, je v življenje; vsi pa, ki jo zapustijo, bodo umrli. Spreobrne se, Jakob, in okleni se je, stopi k sijaju, naproti njeni luči.« (Bar 4,1-2)

Človek soodloča o svoji usodi in usodi skupnosti. Izraelovi sodobniki niso poznali izvora zla in zato tudi ne poti iz njega. Preostala jim je le vdanost v usodo, ki so jo včasih prosili, včasih preklinjali. Izraelu sta bila razodeta vzrok nesreče – greh, in pot iz nje – spreobrnjenje k Bogu. Človek lahko pride iz zla.

2 Estera se v stiski zateče k Bogu

Zgodba Esterine knjige predstavi stisko Judov sredi drugih narodov in rešitev, ki jim jo je naklonil Bog. Potem ko je perzijski kralj Ahasvér³ zavrgel kraljico Vaští, je izbral judovsko izgnanko Estero za ženo. Kmalu zatem njen narod zadene huda stiska. Vsem Judom v kraljestvu grozi pokol, ki ga je izposloval visoki državni uradnik Hamán, ker mu Esterin stric in rednik Mordohaj ni izkazoval zahtevane časti. Zdaj Mordohaj pozove kraljico

3 Tako imenovan v hebrejskem besedilu Esterine knjige, v grškem se imenuje Artakserks. Gre ali za perzijskega kralja Kserksa I. (486–465 pr. Kr.) ali (po gr. prevodu) za njegovega naslednika Artakserksa (465–423 pr. Kr.).

Estero, naj pri kralju posreduje za svoje ogrožene rojake (kralj ni vedel, da je Judinja). Estera se je prestrašila, ker je bilo pod smrtno kaznijo prepovedano nepoklican stopiti pred kralja. Toda Mordohaj vztraja in izreče pomenljive besede, ki so osrednje sporočilo knjige: »Nikar ne misli v svoji duši, da se boš ti edina med Judi rešila, ker si v kraljevi palači. Kajti če boš v tem času zares molčala, vstane Judom iz drugega kraja osvoboditev in rešitev, ti in hiša tvojega očeta pa boste uničeni.« (Est 4,13-14)

Trdna Mordohajeva vera in njegova odločnost ne ostaneta brez učinka. Estera pristane, da gre h kralju, opremljena z močjo od zgoraj. Pokliče na pomoč rojake, da skupaj z njo izprosijo rešitev. Prosi jih, da se ji pridružijo v postu in molitvi, kakor so od nekdaj njihovi predniki prihajali pred Boga v svojih stiskah. Skupaj bodo tako vztrajali tri dni pred Bogom, potem bo stopila pred kralja. V tej drži bodo priznavali, da je Gospod najvišji Vladar, ki vodi srca zemeljskih vladarjev, da ravnajo po njegovi volji. Tako se je zgodilo. Bog je uslišal njihove prošnje in odvrnil smrtno grožnjo od Judov. Kralj jim je dovolil, da se branijo pred svojimi sovražniki. V spomin na to rešitev so uvedli vsakoletni praznik purim.⁴

Potem ko je Estera pristala, da po skupni molitvi in postu protizakonično stopi pred kralja, da ga prosi za pomilostitev, grška verzija knjige vsebuje Mordohajevo in Esterino molitev.⁵ Mordohaj v svoji molitvi prosi za pomoč v nevarnosti. Začne s hvalnico Bogu (Est 4,17a-c). V njej poudarja Gospodovo vladarsko moč, ki se ji ne more nihče zoperstaviti. Njegova moč, da reši Izrael, je neustavljiva, ker je stvarnik vsega. Mordohaj pojasnjuje razlog, zakaj je Hamánu odrekel čaščenje. Izjavlja, da ne zaradi prevzetnosti, temveč iz spoštovanja do Boga, »da ne bi človeku izkazoval večje slave kakor Bogu« (Est 4,17d). Zatem prosi Gospoda, da jim pomaga v njihovi nevarnosti. Prošnjo za rešitev utemeljuje s tem, da bi s pokončanjem Izraela sovražniki uničili Gospodovo dediščino. Prošnjo ponovi trikrat.

4 Odlomek v Est 9,20-32, ki je glede na drugačen slog dodatek, opisuje uredbo praznika, vendar o njegovem začetku nimamo točnih podatkov.

5 Esterino knjigo imamo v hebrejski in grški verziji. Hebrejski izvirnik bi mogel nastati pred letom 160 pr. Kr. Iz 2 Mkb 15,36 izvem, da so palestinski Judje leta 160 pr. Kr. obhajali »Mordohajev praznik«, torej so že poznali Esterino knjigo. Grški prevod knjige pa je moral obstajati pred letom 114 pr. Kr., ker so ga takrat poslali v Egipt, da bi potrdili verodostojnost praznika purim (Est 10,31). Grški prevod vsebuje dodatke verske narave, ki izrecneje poudarjajo to, kar je implicitno vsebovano v hebrejskem izvirniku. Katoliška cerkev jih ima za navdihnjene. V jeruzalemski izdaji slovenskega prevoda so dodatki vstavljeni kurzivno v besedilo hebrejske Estere in označeni s črkami.

Nato poudari, da bo rešeni Izrael prepeval slavo Gospodu. Istočasno je tudi ves Izrael klical na pomoč.

Estera pa moli spokorno molitev. Ta predstavlja središče Esterine knjige v grški verziji, saj so v tej molitvi povzeti glavni teološki poudarki knjige: enost in edinstvenost Boga, izvolitev Izraela, zvestoba Postavi. Pa tudi sicer v zgradbi knjige Mordohajeva in Esterina molitev predstavljata njeno središče (Marböck 2003, 91). Toda doslej ni bila deležna obsežnejšega raziskovalnega pristopa – verjetno, ker so se raziskovalci, večinoma judovski, ki so proučevali molitve, osredotočili na hebrejske. Tudi sicer se komentarji večinoma posvečajo le hebrejski Esteri. Posebno monografijo vključno z grškimi dodatki je pripravil David A. Clines.

Marcus McDowell se je posvetil raziskovanju ženskih molitev, da bi odkril, kako so bile predstavljene v literaturi obdobja drugega templja in kakšna je bila družbena in religiozna vloga žena v tem času. Ugotavlja, da se molitve žensk ne razlikujejo od molitev moških z ozirom na družbeno okolje, vsebino, obliko ali priložnost, pač pa razodevajo drugačen vzorec jezika in v manjšem obsegu drugačno obliko in okoliščine kot molitve moških (McDowell 2006). Stefan Schorch se je posvetil primerjavi med Esterino in Mordohajevo molitvijo z vidika, da jo molita moški in ženska, in ugotovil, da se v njima zrcalijo spolni stereotipi iz obdobja drugega templja (Schorch 2010, 30–42). Cameron Boyd-Taylor se je v sklopu raziskovanja grške redakcije Esterine knjige, ki se deloma približuje stilu helenističnih romanov, dotaknil tudi vloge Esterine molitve. Grški romani so radi vključevali molitve, saj so omogočale samorazodetje nastopajočih. Povečali so tudi religiozni ton pripovedi (Boyd-Taylor 1997, 111–112). V zadnjem času so pozornost raziskovalcev pritegnili opisi Esterinih čustev in telesna dejavnost pred molitvijo in med njo ter ob srečanju s kraljem. Tako S. Philip Nolte in Pierre J. Jordan proučujeta pomen in govorico Esterinega telesa v ponižanju v spokornih dejanjih in molitvi (Nolte in Jordan 2009, 293–309). Sanrie M. de Beer raziskuje stilistično figuro hiazma, znotraj katere se nahaja Esterina spokorna molitev. Hiazem obstaja v tem, da Estera najprej odloži kraljevska oblačila in si nadene spokorna (Est 4,17i), po koncu molitve pa odloži spokorna in si nadene kraljevska (De Beer 2023, 1–8).

2.1 Esterina spokorna dejanja

Da Esterina molitev spada v literarno vrsto spokornih molitev, je razvidno iz njenega notranjega čutenja, spokornih dejanj in besed molitve.

Tudi kraljica Estera se je v smrtni grozi, ki jo je prevzela, zatekla h Gospodu. Slekla je oblačila svojega veličastva in si nadela obleko tesnobe in žalovanja. Namesto dragocenih dišav si je pokrila glavo s pepelom in prahom. Zelo je ponižala svoje telo. Vsa mesta, ki jih je prej lepoticila v svoje veselje, je prekrila s svojimi razmršenimi lasmi. (Est 4,17i)

Esterina knjiga posveča veliko pozornost različnim čustvom, ki nagibajo nastopajoče k dejanjem.⁶ Tako nam nazorno slika Esterino močno čustveno doživljanje njenega življenja na dvoru, zlasti ko je postavljena pred neizogibno zahtevno nalogo. Njeno notranje čutenje, besede in kretnje izražajo smrtno grozo (ἐν ἄγῳ θανάτου). V njej se zateče h Gospodu, ki ima moč nad vsemi (Est 4,17z). Odloži vse, kar je razodevalo njeno vzvišenost, in se prikaže pred njim v svoji nizkosti: »Zelo je ponižala svoje telo.« To je spokorna drža, kakršno so zavzeli tudi drugi molivci spokornih molitev. Ezra (9,3-5), Nehemija (1,4), Daniel (9,3), Tobit (3,1), Judita (Jdt 9,1) in izgnano ljudstvo (Bar 1,5) v prahu in pepelu priznavajo, da si zaslužijo smrt. Prah in pepel označujeta stanje mrtvih, in ko si ju potresejo na telo, priznavajo, da so v oblasti smrti, iz katere jih lahko reši le Gospod. Tako se pokorijo David (2 Sam 12,16), Aháb (1 Kr 21,27-29), Job in njegovi prijatelji (Job 1,20; 2,12-13), ljudstvo pred Holofernovimi osvajanji (Jdt 4,9-15), makabejski bojovníki (1 Mkb 4,39-40), ljudstvo v času suše (Jl 1,13-15; 2,12-13), Ninivljani (Jon 3,5-9) in drugi.

Na koncu molitve si spet nadene kraljevski sijaj in se napoti h kralju. Njena zunanost je sijajna in blesteča, srce pa se ji stiska od strahu (φόβου) (Est 5,1-2b). Strah tako tvori okvir Esterine molitve.

6 O pomenu čustev svetopisemskih likov, zlasti ženskih, gl. Avsenik Nabergoj 2023, 21–49. Avtorica Esterinega čustvovanja sicer pogloblje ne analizira, a se njene ugotovitve o predstavitvi čustev izbranih likov povsem skladajo s tem, kar razodeva Esterin primer, da so namreč hebrejske osnove izražanja čustev in vrednot izrazito osebnostne.

2.2 Esterina molitev

Molitev spominja na spokorne molitve Ezra, Nehemija in drugih molivcev v stiski, kot se je izrazil David Clines (1984, 171). Spokorna obleka, pepel in prah ter razmršeni lasje so oster kontrast Esterinemu kraljevskemu oblačilu, dišavam in nakitu. Svojo molitev začne in končuje z izjavo, da je Gospod edini, ona pa je sama in razen njega, ki ima moč nad vsemi, nima nikogar, ki bi ji pomagal (Est 4,17j.17s.17z). V molitvi se prepletata zaimka »jaz« in »mi«. Estera prosi v imenu ljudstva in v svojem imenu. Prosi za ljudstvo in zase. Molitev se deli na več delov.

1. Naslovitev Gospoda in prošnja za pomoč (17j-k)
2. Povzetek Gospodovih del, Izraelov odpad, izročitev sovražnikom in priznanje Gospodove pravičnosti (17k-l)
3. Nadaljnji prikaz stiske (17m-n)
4. Prošnja za uničenje sovražnikov (17o)
5. Prošnja za pravo besedo pred kraljem in kraljevo kazen sovražnikov (17p-s)
6. Esterin odklonilni odnos do poganskega življenja na dvoru (17š-v)
7. Prošnja za rešitev Judov in Estere iz tesnobe (17z)

Estera na kratko naslovi Boga in preide k prošnji.

Molila je k Izraelovemu Bogu in govorila: Moj Gospod, naš Kralj, ti si edini! Pomagaj meni, ki sem sama in nimam nikogar, ki bi mi pomagal, razen tebe. Kajti nevarnost je pri moji roki. (Est 4,17j-k)

Estera naslavlja Boga kot Gospoda in Kralja. Preden bo stopila pred mogočnega zemeljskega vladarja, ki odloča o življenju in smrti podanikov, izpoveduje, da je Bog edini Gospod in Kralj. Je v najtesnejšem odnosu z njo in njenim ljudstvom: je njen Gospod in Izraelov Kralj. Povezuje ju pomembna vez: on je »edini« (μόνος) Gospod in Kralj, kar je izraz njegove

vrhovne suverenosti. Pa tudi ona je »edina«, toda ne v veličini, temveč v nemoči – »sama« (μόνη). Isti grški izraz izpostavi njuno skrajno nasprotje in povezanost. Estera je na tujem dvoru sama, edina Judinja, brez pomočnika. Gospod je edini, poleg njega ni boga, ni pomočnika. Gospod ne potrebuje drugega boga, pomočnika. Estera ga nujno potrebuje. Kot je pomenljivo poudaril Stefan Schorch, se Estera zaradi te osamljenosti v opravljanju verske prakse ne obrne k veri zdaj tako, zdaj drugače, ampak jo doživlja v vsakodnevnem življenju (Schorch 2010, 37). Ker med ljudmi nima nikogar, ki bi ji lahko pomagal – moral bi biti višji od kralja – se obrača k edinemu Gospodu, da bi ji pomagal (βοήθησόν). O njem in njegovi pomoči je bila deležna pouka v domači družini.

Že od svojega rojstva sem v rodu svoje družine slišala, Gospod, kako si Izraela izvolil izmed vseh narodov in naše očete izmed vseh prednikov, da postanejo tvoja dediščina na vekomaj. In izpolnil si jim vse, kar si obljubil. Mi pa smo grešili pred tvojim obličjem, zato si nas izročil v roke naših sovražnikov, ker smo častili njihove bogove. Pravičen si, Gospod! (Est 4,17k-l)

Estera je kot vsi judovski otroci prejela versko vzgojo. Pripovedi o prednikih so člane rodovnih skupnosti povezovale s preteklimi rodovi in jih napravljale deležne njihovih blagodat. Izročila o izvolitvi Izraelovih očetov od Gospoda vesoljne zemlje so vsakokratni generaciji zagotavljale, da so kot njihovi potomci deležni iste milosti. Znotraj tega izročila so tudi narodne nesreče našle svojo razlago. Z njimi je Bog kaznoval Izraelov odpad. Okoliški narodi so svojo usodo videli v rokah neosebnih kozmičnih sil, ki vladajo po neizprosнем načelu povračila. Tudi Izrael je hranil izročila o kaznovanju prestopnikov. Toda tega ni izvrševala neosebna sila. Izraelu je bilo dano razodetje o osebnem Bogu, ki vlada nad stvarstvom in narodi. Med njimi je izvolil Izrael, da bi bil njegova priča med ljudstvi. Kadar se mu je izneveril, ga je kaznoval, a se ga znova usmilil. Slišala je o suženjstvu v Egiptu in o osvoboditvi, ki jim jo je naklonil Gospod, o zavezi in odpadu, kazni in odpuščanju. Ta zgodovina je v izgnanstvu iz Estere naredila verno pripadnico rodu njenih očetov. Utrdila jo je v zaupanju v Gospoda, naslonila se je nanj in mu ostala zvesta na poganskem dvoru. Poistovetila se je s svojim ljudstvom v njegovi slavni zgodovini, pa tudi v njegovem odpadu in kazni, za katero je priznala, da je bila pravična. Zaradi te izpovedi je Esterina molitev spokorna molitev.

Istočasno, ko spokorne molitve priznavajo, da je Bog svoje ljudstvo pravično kaznoval, mu tudi predstavijo stisko, v kateri se ljudstvo nahaja, in ga goreče prosijo, da jih reši iz nje. Estera njihovo smrtno nevarnost predstavi na hitro kot v enem samem dihu.

Zdaj pa se niso zadovoljili z grenkobo naše sužnosti, ampak so segli z roko v roke svojim malikom, da bi uničili obljubo tvojih ust in zatrli tvojo dediščino in zaprli usta njih, ki te hvalijo, in upepelili slavo tvoje hiše in tvoj oltar, in da bi odprli usta poganov, ki bodo pela hvalnico ničevosti in na veke občudovala kralja iz mesa. (Est 4,17m-n)

Estera spregovori o nevarnosti, da bo njeno ljudstvo uničeno. Toda bolj kot izginotje njenega ljudstva ji je pred očmi skrb, da bo to prizadelo Božjo slavo. Če bo ljudstvo uničeno, bo izginila hvalnica Gospodovih častilcev, njegovo svetišče bo upepeljeno, pogani pa bodo hvalili svoje malike ter kralje iz mesa. Podobna skrb za Božje onečaščenje je prevzemala tudi druge starozavezne vernike. Mojzes je goreče posredoval za ljudstvo, potem ko je častilo zlato tele (2 Mz 32,11-12), psalmist noče hvale za ljudstvo, temveč le za Božje ime (Ps 115,1-2; 42,4), Judito skrb, da Bog ne bi bil onečaščen, pripravi do junaškega dejanja (Jdt 9,7sl.).

V tej skrbi se Estera obrne k Bogu z gorečo prošnjo.

Ne izročaj, Gospod, svojega žezla njim, ki jih ni! Ne daj, da nas zasmehujejo ob našem padcu, temveč obrni njihovo namero proti njim samim, njega, ki se je spraval na nas, pa kaznuj v svarilen zgled! (Est 4,17o)

Esterina prošnja zadeva Božjo čast. Dejansko bi se zgodila velika nesreča, če bi žezlo iz rok resničnega Vladarja prešlo v roke malikov, ki sploh ne obstajajo. Končno Estera prosi za svoje ljudstvo, da ne bi doživelo zasmehovanja ob svojem padcu. Rešitev vidi v tem, da zla namera proti Izraelu udari njih, ki jo nameravajo izvršiti, njen snovalec pa bi bil kaznovan v svarilen zgled. Estera torej prosi, da Bog udejanji svoj način poseganja v dogajanje, s tem da vsakemu povrne po njegovih delih (*lex talionis*).

Končno Estera obrne pogled k sebi in prosi Boga za pomoč v njenem podvigu, ki predstavlja rešilno bilko za narod, a z njim hkrati tvega svoje življenje.

Spomni se nas, Gospod, daj se spoznati v času našega ponižanja in opogumi me, Kralj vseh bogov in Vladar čez vse oblasti! Položi v moja usta primerno besedo pred levom, spreobrne njegovo srce, da bo zasovražilo njega, ki se vojskuje proti nam, da bo konec njega in vseh njegovih somišljenikov! Nas pa reši s svojo roko in pridi na pomoč meni, ki sem sama in nimam nikogar razen tebe, Gospod! (Est 4,17p-s)

Svojo prošnjo začne s pomenljivima glagoloma »Spomni se nas, Gospod, daj se spoznati« (μνήσθητι, κύριε, γνώσθητι). »Spomniti se« (hebrejsko *zkr*) pomeni, da se Bog in Izrael vzajemno spominjata preteklih Božjih dejanj v dobro Izraelu, s čimer se obnavlja odnos med njima, dejanja se ponavljajo in nadaljuje se njihova pretekla učinkovitost (Corbon 1970, 734). To govori za celostno doživljajsko dejavnost. Estera prosi, da bi Gospod v tem tako ogrožajočem času obnovil svoja odrešitelska dela za svoje ljudstvo. Podobno izraža tudi glagol »spoznati« (יָדַע), ki se v Svetem pismu ne nanaša na zgolj razumsko, temveč v polnosti življenjsko področje. Bog je prvi, ki pozna človeka, in tudi on se mu da spoznati, mu izkazuje ljubezen in ga rešuje. Tudi od človeka pričakuje, da ga pozna in ljubi, v čemer pa človek, žal, vedno znova zataji (Corbon in Vanhoye 1970, 199). Estera prosi, naj v tem težkem času, času njihovega ponižanja, spet izkaže svojo odrešitelsko pomoč. Tako ga bo ljudstvo spoznalo kot tistega, ki se je vedno izkazal kot Rešitelj svojega ljudstva. Zase pa prosi, da jo opogumi (θάρσυνον, hebrejsko *hzq*), kar je v Svetem pismu pogosto oznaka tistih, ki se z Božjo pomočjo podajajo v spopad s sovražniki. Estera je ena tistih, ki so bojevali Gospodove boje in so z njegovo močjo zmagali. Boga naslavlja z izrazom, ki opogumlja: on je Kralj vseh bogov in Vladar čez vse oblasti. Soočila se bo z najvišjim vladarjem na zemlji, toda predenj bo stopila v imenu Boga, ki mu je tudi najmogočnejši zemeljski kralj podložen. Zato Boga imenuje z izrazi vladarske terminologije.

Že doslej je bila Esterina molitev konkretna in stvarna. Zdaj to postane še bolj. Mordohaj ji je ukazal, naj pred kraljem spregovori v obrambo svojega ljudstva in ga odvrne od že izdanega sklepa za njihovo uničenje. Esterino

orožje bo torej beseda. Morala bo biti prepričljivejša od Hamánovih argumentov, s katerimi je prepričal kralja. Morala bo preobrniti že zapisan in po vsem kraljestvu razglašen odlok, ki se po perzijskem pravu ne more spremeniti. Naloga je bila nadčloveško zahtevna, izgled za uspeh ničeln, nevarnost za njeno smrtno obsodbo velika. Edino rešitev Estera vidi v tem, da ji Gospod sam položi v usta besede, po katerih bo spreobrnil kraljevo srce, tako da se bo njegova naklonjenost do prijatelja, zaupnika in odlikovanca spremenila v sovrašтво in ga bo kaznoval, pogubi zapisane Jude pa rešil. Za to zdaj prosi Gospoda. V zgodovini njenega ljudstva je Bog kaj takšnega že storil. Mojzesu, ki ga je poslal k faraonu s podobno zahtevno nalogo, je obljubil, da bo z njegovimi usti (2 Mz 4,12.15). Izpolnil je obljubo ter rešil svoje ljudstvo.

Čeprav se je Estera v molitvi spomnila na močna zagotovila o Božji pomoči njenemu ljudstvu (v. 17k), jo strah še vedno drži v oblasti. To izdaja njeno poimenovanje kralja – v njenih očeh je kot lev. Amos je glas Gospodove sodbe narodom in Izraelu doživel kot rjovenje leva (Am 1,2), ki se mu je moral pokoriti, ko ga je poklical k prerokovanju (Am 3,8). Estera bo morala stopiti pred osebo, ki v človeški hierarhiji predstavlja to, kar lev v živalski. Pomaga ji lahko samo Bog. Le on lahko spreobrne kraljevo srce. Po pomenu hebrejskega izraza šub (spremeniti smer, obrniti se) naj bi se kralj obrnil v nasprotno smer od te, po kateri hodi zdaj. Grško besedilo pravi *μετάθεσ τήν καρδίαν αὐτοῦ*, kar pomeni spremeniti mišljenje, v tem primeru ljubezen do sovražnika Judov v sovrašтво do njega. Tako hebrejski kot grški izraz skupaj s spremembo mišljenja povezujeta tudi spremembo ravnanja (*επιστροφή*). Za to Estera prosi. Jude bo rešila le kraljeva gesta, ki bo preobrnila tok dogajanja.

V Svetem pismu se spreobrnjenje nanaša na odvrnitev od grehov, ki pomenijo odpad od Boga. Zlasti preroki kličejo ljudstvo k spreobrnjenju. Po Izaiju Bog od svojega naroda noče sprejemati daritev, dokler ne odstrani izpred njegovih oči svojih hudobnih dejanj (Iz 1,10-20). Tudi po Amosu zahteva, naj išče dobro, in ne hudega, sovraži hudo in ljubi dobro (Am 5,14-15). Podobno drugi preroki (Giblet in Grelot 1970, 949–959). V tem pomenu tudi Estera prosi Boga, naj srce perzijskega kralja spreobrne od hudega, ki ga je namenil judovskemu ljudstvu. To spreobrnjenje se bo uresničilo s tem, da bo zasovražil sovražnika Judov. Estera ne izrazi, kaj naj mu kralj stori, pač pa prosi Gospoda, naj bo konec njega in vseh njegovih

somišljenikov. Za svoje ljudstvo pa prosi rešitev (*ρῥοσαι*) in zase pomoč (*βοήθησόν*), ker nima nikogar razen njega. S to izjavo je tudi začela molitev.

Ta inkluzija je pravzaprav zaključek molitve. Vendar za podkrepitev prošnje dodaja podrobnejši opis svoje osamljenosti in odnosa do vsega, kar jo obdaja na dvoru.

Tebi je znano vse, ti veš, da sem sovražila slavo brezbožnih in da se mi gnusi postelja neobrezanih in vsakega tujca. Ti poznaš mojo stisko, da se mi gnusi znamenje moje vzvišenosti, ki je na moji glavi v dnevih, ko se pokažem v javnosti. Gnusi se mi kakor cunja mesečnega perila in ga ne nosim ob dnevih mojega vsakdanjega življenja. Tvoja služabnica ni jedla ob Hamánovi mizi, nisem počastila kraljeve gostije in nisem pila vina pitnih daritev. Tvoja služabnica ni našla veselja od dneva, ko so me privedli, do danes, nikjer drugje kakor v tebi, Gospod, Bog Abrahamov. (Est 4,17š-v)

Njene besede razodevajo, da je kot kraljica na poganskem dvoru živela v tesni povezanosti z Bogom in se je sijaj kraljevskega dostojanstva ni dotaknil. Svoje razpoloženje do kraljevskega sijaja opiše z glagoli »sovražila«, »se mi gnusi«, »ni našla veselja«. Tak odnos ima do zakonskega življenja s poganskim kraljem, do kraljevske krone in gostij. Zato jih uporablja samo po uradni dolžnosti in se jih v zasebnosti izogiba. Ne udeležuje se kraljevih gostij in tako ni prekršila predpisov o čisti in nečisti hrani. Ne uživa jedi, ki so bile darovane malikom, in se tako ni pregrešila z odpadom od vere. Beate Ego ugotavlja, da njen gnus do krone kakor do cunje mesečnega perila kaže na to, da kakor menstruacija napravlja ženo obredno nečisto, ne da bi ta kršila Postavo, tako Estero njen položaj na poganskem kraljevem dvoru brez njenega hotenja napravlja na neki način nečisto. Z izražanjem svojega gnusa pa pokaže svojo odmaknjenost od njega (Ego 2015, 85–86). Tudi Boyd-Taylor v Esterini molitvi vidi nevtralizacijo erotičnega vzdušja pripovedi. V molitvi Estera zavrača spolno življenje s poganskim kraljem, v katero je po razpletu dogodkov vstopila (Boyd-Taylor 1997,112).

Estera ravna v skladu z Božjim vrednotenjem: »Kajti gnusoba je GOSPODU brezbožnež, z iskrenimi pa je zaupen.« (Prg 3,32) Psalmist izjavlja: »Sovražim zbor hudobnežev, s krivičnimi nočem sedeti v družbi.« (Ps 26,5; prim. Ps 101,3-4; 139,21-22; Am 5,15; Prg 8,13; Sir 12,4sl. itd.) Estera živi

na poganskem dvoru kot pravoverna Judinja, ki je razkošje ne premami in najde veselje samo v Bogu. S tem uresničuje ideal, h kateremu naj bi stremel vsak član judovskega ljudstva. Njihova največja skušnjava je bila prelomiti zvestobo Gospodu zaradi poganskih mikov. Estera predstavlja zgled neomajne zvestobe. Svoje zagotovilo o pripadnosti Bogu sklene s prošnjo.

O Bog, ti imaš moč nad vsemi, poslušaj glas obupanih, reši nas iz rok hudobnežev in reši me moje tesnobe! (Est 4,17z)

Tako na koncu molitve ponovno spomni Boga na njegovo moč nad vsemi ter ga prosi za rešitev (ρύσαι) ljudstva in sebe. Ogrožene Jude predstavi kot obupane (απηλπισένων) spričo hudobnežev (πονηρευομένων). Zase pa prosi rešitev iz tesnobe (φόβου). To so njene zadnje besede, preden bo stopila pred kralja. V tem svojem pogumu je podobna drugim ženskam, ki so pokazale moč materinskih čustev in bile sposobne premagovati najtežje preizkušnje v reševanju svojih otrok (Avsenik Nabergoj 2023, 46). Estera je to moč pokazala ne do lastnih otrok, temveč do svojih rojakov, kar govori za njeno duhovno veličino. Odločilna pri tem je bila njena pokorščina Bogu, potem ko je Mordohaj izjavil, da je morda prav za ta čas prišla do kraljevskega dostojanstva (Est 4,14).

Nadaljnji potek dogodkov razkriva, da je Bog v vsem uslišal Esterino gorečo molitev. Izpolnil je vse njene prošnje: spreobrnil je srce kralja že ob samem pogledu na Estero, preden je spregovorila, dal ji je v usta besede, ki jih je kralj blagohotno sprejel, svojo naklonjenost do Hamána je obrnil v sovraštvo, ga dal usmrtiti in potrdil vse Esterine in Mordohajeve prošnje glede Judov in njihove obrambe pred sovražniki. Tako se je izkazalo, da je bila Esterina molitev Bogu všeč in njena prošnja upravičena. V njej je dala čast Bogu kot tistemu, ki mu gre čast, in ga prosila, da ta hvalnica ne bi utihnila zaradi naklepov judovskih sovražnikov. Njihovo sovraštvo so si Judje nakopali prav zato, ker Mordohaj ni hotel izkazovati večje časti človeku Hamánu kakor Bogu.

Sklep

Ko sv. Gregor iz Nise našteva učinke molitve, pravi med drugim, da je molitev odstranitev krivičnosti, postavnost države in moč kraljestva (*Homilije*

o Gospodovi molitvi, Prva homilija [Kocijančič 1993, 149–150]). Pošten vladar in podložnik si prav to želita in Esterina spokorna molitev je prošnja za te dobrine. Saj je grozila krivičnost brez primere: ker nekdo ni izkazoval časti visokemu državnemu uradniku, naj bi bili pobiti vsi njegovi rojaki, ves narod. Zato je Bog uslišal prošnjo, da se ta krivičnost ne bi zgodila. Hkrati pa je bila s tem ohranjena postavnost države in moč kraljestva.

Tudi druge spokorne molitve so vplivale na življenje skupnosti. Ezra je z njo posegel v pojav mešanih zakonov, ki so ogrožali obstoj izraelske skupnosti (Ezr 9–10). Nehemija je pri perzijskem kralju izprosil dovoljenje, da se je vrnil v domovino urediti razdejanje po uničenju kraljestva ter obnoviti zavezo (Neh 1,1sl.). Daniel je prosil za to, da se dokonča babilonsko izgnanstvo in obnovi opustošena domovina (Dan 9). Baruh je z izgnanici v Babilonu zbral denar za preostale v Palestini, da obnovijo daritve v Jeruzalemu (Bar 1,1sl.). Judita je prosila za rešitev svojega ljudstva pred asirskim zavojevalcem (Jdt 9). Tobit je prosil za svojo smrt in hotel pred njo urediti dediščino svojemu sinu (Tob 3–4). Cilj teh molitev je bila Božja slava, ki se bo udeležila v dobrobit ljudstva. Uresničilo se bo vzajemno dobro v nebesih in na zemlji. To kliče po uslišanju. Vsi elementi molitve so ubrani tako, kot je Bogu všeč. Zvrstijo se slavospev Bogu, spominjanja njegovih dejanj za njegovo ljudstvo, priznanje krivde ljudstva za nastalo gorje, ponižna prošnja za odpusčanje, predstavitev »koristi« uslišanja za Boga samega in za ljudstvo.

Te elemente vsebuje v celoti tudi Esterina molitev. Posebej je opazen vidik zmanjšanja Božje slave in povečevanja smrtnikov, če Izrael v tem napadu nase propade. Ta vidik povečevanja Boga je v izraelskem bogoslužju zelo pomemben. Tako psalmist izpoveduje: »Ne nam, GOSPOD, ne nam, temveč svojemu imenu daj slavo zaradi svoje dobrote, zaradi svoje zvestobe. Zakaj bi narodi govorili: 'Kje je vendar njihov Bog?'« (Ps 115,1-2) Prav tako je v Esterini molitvi močno poudarjena popolna odvisnost prošilke od Boga. Estera izrecno poudarja, da je v tej veliki zadevi spremenitve že izdanega kraljevega odloka popolnoma sama, odvisna povsem od Boga, ki lahko edini spremeni srce kralja. Tudi ta poudarek služi povečevanju Boga, ki edini lahko izvede rešitev. Veličino Boga izraža tudi Esterina izjava, da je sijaj najmočnejšega kraljestva na zemlji ni niti najmanj očaral, toliko manj odvrnil od zvestobe Bogu. Tako Estera uteleša ideal judovstva sredi poganskega okolja.

Esterina molitev je tako v celoti usmerjena v Božje poveličanje. Zato je bila uslišana. Mogla je doseči rešitev naroda iz smrtne obsodbe le preko kraljevega posega v nespremenljive odloke. In vendar se je rešitev uresničila. Bogu ni nič nemogoče. Uresničila se je po ovinku skozi dodani zakon, ki je spremenil vse. To govori za uspešnost molitve kljub navidezni brezizhodnosti – toda le če se sklada z Božjo zamislijo. Esterina molitev se je skladala. Estera je v svoji drži in besedah dajala čast Bogu. V rešitvi ljudstva je videla najprej povečanje Božje slave. Sebe je videla kot popolnoma podrejeno Bogu. Za rešitev ljudstva je postavila v nevarnost svoje življenje. Estera povsem ustreza človeku po Božji zamisli. Molitev takšnega človeka se sklada z Božjo voljo. Zato se Bog ne mudi, da bi jo uslišal.

Reference

- Avsenik Nabergoj, Irena.** 2023. Čustva in vrednote ženskih likov v Stari zavezi. *Edinost in dialog* 79/2: 21–49.
- Bautch, Richard.** 2003. *Developments in Genre between Post-Exilic Penitential Prayers and the Psalms of Communal Lament*. Atlanta: Society of Biblical Literature.
- Boyd-Taylor, Cameron.** 1997. Esther's Great Adventure: Reading the Septuagint Version of the Book of Esther in Light of its Assimilation to the Conventions of the Greek Romantic Novel. *Bulletin of the International Organization of Septuagint and Cognate Studies* 30: 81–113.
- Charlesworth, James H.** 1986. Jewish Hymns, Odes and Prayers (ca. 167BCE–135CE). V: Robert A. Kraft in George W. E. Nickelsburg, ur. *Early Judaism and its Modern Interpreters*, 411–436. Atlanta: Scholars Press.
- Clines, David A.** 1984. *The Esther Scroll: The Story of the Story*. Zbirka Journal for the Study of the Old Testament Supplement 30. Sheffield: JSOT Press.
- Corbon, Jean.** 1970. Mémoire. V: Xavier Léon-Dufour idr., ur. *Vocabulaire de théologie biblique*, 734–737. Pariz: Cerf.
- Corbon, Jean, in Albert Vanhoye.** 1970. Connaître. V: Xavier Léon-Dufour idr., ur. *Vocabulaire de théologie biblique*, 199–204. Pariz: Cerf.
- de Beer, Sanrie M.** 2023. The Power of Chiasmus: Exploring the Prayer of Esther in LXX Esther. *HTS Theologiese Studies/Theological Studies* 79/1: 1–8.
- Ego, Beate.** 2015. Prayer and Emotion in the Septuagint of Esther. V: Reif, Stefan C. in Renate Egger-Wenzel, ur. *Ancient Jewish Prayers and Emotions: Emotions associated with Jewish prayer in and around the Second Temple period*, 83–94. Berlin: de Gruyter.
- Falk, Daniel K.** 2001. Psalms and Prayers. V: Donald A. Carson, Peter T. O'Brien in Mark A. Seifrid, ur. *Justification and Variegated Nomism*, 7–17. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Flusser, David.** 1984. *Psalms, Hymns and Prayers*. V: Michael E. Stone, ur. *Jewish Writings of the Second Temple Period: Compendia Rerum Judaicarum ad Novum Testamentum*. Zv. 2, 551–577. Philadelphia: Fortress.
- Giblet, Jean, in Pierre Grelot.** 1970. Penitence/Conversion. V: Xavier Léon-Dufour idr., ur. *Vocabulaire de théologie biblique*, 949–959. Pariz: Cerf.
- Heinemann, Joseph.** 1977. *Prayer in the Talmud: Forms and Patterns*. Studia Judaica 9. Berlin: de Gruyter.
- Kocijančič, Gorazd.** 1993. *Grški očetje o molitvi*. Celje: Mohorjeva.
- Marböck, Johannes.** 2003. Das Gebet der Esther. V: Egger-Wenzel, Renate in Jeremy Corley, ur. *Prayer from Tobit to Qumran*, 73–94. Berlin: de Gruyter.
- McDowell, Marcus.** 2006. *Prayers of Jewish Women: Studies of Patterns of Prayer in the Second Temple Period*. Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 2/211. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Nolte, S. Philip, in Pierre J. Jordan.** 2009. Esther's Prayer in *Additions to Esther*: Addition C to LXX Esther – An Embodied Cognition Approach. *Acta Patristica et Bizantina* 20/1: 293–309.
- Schorch, Stefan.** 2010. Genderizing Piety: The Prayers of Mordecai and Esther in Comparison. V: Géza G. Xeravits in József Zsengellér, ur. *Deuterocanonical Editions of the Old Testament Books*, 30–42. Deuterocanonical and Cognate Literature Studies 5. Berlin: de Gruyter.
- Schuller, Eileen.** 2024. Penitential Prayer in Second Temple Judaism: A Research Survey. Macdiv. <http://macdiv.ca/prayer> (prijeto 12. 11. 2004).
- Skralovnik, Samo.** 2022. Tobit's Penitential Prayer. *Edinost in dialog* 77/2: 265–291.

